

Toimetanud Ilvi Jõe-Cannon

PROSTITUTSIOONI- NÕUDLUSE TAGAMAAD JA TEGELIKKUS

*Alternatiivne juriidiline variant prostitutsiooni seadustamisele oleks seksiteenuste **NÕUDLUSE KARISTAMINE**. Ostjad, kes kasutavad prostitueeritud naisi, on jäänud tähelepanu alt välja.*

Käesoleva teatmiku koostas 2004. aastal Eesti Naisuurimis- ja Teabekeskuse (ENUT) koostöös organisatsiooni Coalition Against Trafficking in Women (CATW) inimkaubandusevastase projektiga Balti riikides. Selle projekti peamiseks tähelepanuobjektiks on prostitutsioonitööstuse legaliseerimise ja dekriminaliseerimise vaidlustamine ning keskendumine nõudlusele. Rahvusvahelist projekti juhib USA-s tegutsev CATW direktor Janice Raymond, Euroopa projekti Prantsusmaal tegutsev Malka Marcovich, Prostitutsiooni ja Pornograafia Kaotamise Liikumise (MAPP) president, ning Balti riikide tegevuse koordinaator on Ilvi Jõe-Cannon, ENUT-i tegevdirektori kt.

Võlgnen tänu paljudele, kes on mustandit arvustanud ja teinud oma ettepanekuid. Lisaks Janice Raymondile ja Malka Marcovichile olid Balti riikide projekti partnereiks Inete Ielite Läti Soolise Võrdõiguslikkuse Liidust (Latvijas dzimumu līdztiesības apvienība) ja Dovile Rukaite Leedu Naiste Infokeskusest (Moteru informacijos centras). Kristiina Luht Eesti Vabariigi Sotsiaalministeeriumist andis mitmeid väärtuslikke kommentaare.

Asendamatu osa on selle teatmiku koostamisel olnud minu assistendil Karin Jürgensil. Keelelise korrektuuri tegi Maris Makko.

Täname USA Välisministeeriumi inimkaubanduse monitooringu ja sellevastase võitluse bürood (U.S. Department of State, Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons) kelle poolt antud stipendium selle projekti võimalikuks tegi. Teatmiku väljaandmist eesti keeles toetas Ameerika Ühendriikide Suursaatkond Tallinnas.

Ilvi Jõe-Cannon
Tallinnas 2005. a.

*Koostaja Ilvi Jõe-Cannon
Kujundaja Piret Räni*

Väljaandja ENUT

© ENUT, 2005
© Pildid Piret Räni, 2005

PROSTITUITSIOONINÕUDLUSE TAGAMAAD JA TEGELIKKUS

Mis on inimkaubandus?

ÜRO konventsiooni täiendav rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise ja naiste ja lastega kaubitsemise ning muu inimkaubanduse ärahoidmise ja karistamise protokoll, mida tuntakse ka Palermo protokollina nime all, defineerib inimkaubandust kui "isiku ekspluateerimise eesmärgil värbamist, vedu, üleandmist, majutamist, vastuvõtmist, inimröövi toimepanemist või muul viisil jõu kasutamist või sellega ähvardamist, petmist või kuritarvitamist või **isiku abitu seisundi ärakasutamise** või teist isikut kontrolliva isiku nõusoleku saavutamiseks makse tegemist või vastuvõtmist või muu hüvitise pakkumist või vastuvõtmist või muud kuritarvitust" (Art 3a). **Olulist kohta täidab definitsioonis see, et ekspluateerimise eesmärgil** müüdnud ohvri nõusolekul ei ole tähtsust (Art 3b).

Millal allkirjastati Palermo protokoll?

Selle allkirjastas enamik kokkutulnud 148 riigi esindajaid Itaalias Palermos 2000. aasta detsembris.

Kas Eesti, Läti ja Leedu on Palermo protokolliga ametlikult kinnitanud ja heaks kiitnud?

Jah, Eesti ratifitseeris protokolliga 10. märtsil 2004, Läti 23. aprillil 2003 ja Leedu 22. aprillil 2003.

Miks oli seda protokolliga vaja?

On tehtud arvestusi ja jõutud järeldusele, et inimkaubandustehingutega teenitakse aastas umbes 10 miljardit USA dollarit ja see hõlmab ligikaudu 4 miljoni kaubastatava inimese liikumist nii ühest riigist teise kui ka riigi piires. Inimkaubitsemisega tegelevad eelkõige kuritegelikud jõugud. Näiteks on hinnatud, et 5000 organiseeritud kuritegelikku jõuku moodustab Vene maffia ja vähemalt 200 neist on sidemeid 30 riigis.

Kas inimkaubandusega tegelevad ainult sündikaadid?

Ei. Rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastane konventsioon toob esile, et "organiseeritud kuritegeliku grupi moodustab kolme või enama inimese eesmärgipärane tegevus". Uuringud näitavad, et nii abikaasad kui ka kallimad kupeldavad oma naissoost kaaslasti prostituudiks ja sageli värbavad teisi oma tutvusringkonna mehi kuritöökaaslasteks.

Aga kui inimene on enda kaubaks tegemisega nõus?

Protokoll muudab selle inimese nõusoleku tähtsusetuks. Sellest lähtuvalt ei lasu inimkaubanduse ohvril kunagi töendamiskohustust, isegi kui ta kinnitab oma nõusolekut.

Kuidas tuleb kaubastatud inimesi käsitada?

Protokollist lähtudes ei käsitata müüdavaid inimesi (eriti prostitueeritud naisi) kurjategijate-na, vaid kuriteo ohvritena, kes vajavad kaitset.

Valdav enamik inimkaubanduse ohvreid on naised ja lapsed, kes suunatakse prostituutideks.

Mida saab teha inimkaubanduse ohvrite heaks?

Protokoll toob esile vajaduse ohvreid aidata ning julgustab tegema efektiivset ennetustööd, riikidevahelist koostööd kohtumenetluses ja seadusandluses.

Mis on inimkaubanduse peapõhjus?

Prostitutsiooninõudlus. Valdav enamik inimkaubanduse ohvreid on naised ja lapsed, kes suunatakse prostituutideks.

Miks ei saa inimkaubandust ja prostitutsiooni käsitada teineteisest lahus?

On ilmselge, et inimkaubanduse ja prostitutsiooni valdkonda ei saa teineteisest lahutada, kuna prostitutsioonita ei eksisteeriks seksikaubandust. Palermo protokoll tunnistab, et valdav enamik inimkaubanduse ohvreid tehakse prostituutideks või ekspluateeritakse neid seksuaalselt muul viisil. ÜRO protokollile eelnesid ÜRO rahvusvahelised inimõiguste dokumendid, mis ei erista inimkaubandust prostitutsioonist, näiteks "Kõigi naiste diskrimineerimise vormide likvideerimise konventsioon" ja abolitsionistlik "1949. a. inimestega kaubitsemise ja muu prostitutsiooniga ekspluateerimise lõpetamise konventsioon".

Kas inimkaubandus võib toimuda

ka riigi piires?

Jah. Need artiklid kaitsevad ka naisi ja lapsi, keda müüakse prostitutsiooniks ja sunnitööks enda kodumaal. Võtmeküsimuseks on tegevuse **ekspluateeriv otstarve** ja mitte inimeste liikumine oma riigis või üle riigipiiri.

Kui arvestada inimkaubandust käsitlevaid konventsioone, siis mida erilist on Palermo protokollis?

Protokoll on esimene ÜRO dokument, mis käsitleb **nõudlust** kui naiste ja lastega äritsemise tegelikkude ajendid. Protokoll kutsub riike rakendama nõudluse takistamiseks meetmeid, sealhulgas seadusandlikke.

Mis abinõusid peaksid Eesti, Läti ja Leedu kui protokollis ratifitseerinud riigid rakendama?

Valdav osa inimesi kaubitsetakse Balti riikides seksuaalse eksploateerimise eesmärgil ja eelkõige prostituudiks. Kolmes riigis kehtivad erinevad prostitutsiooni käsitlevad seadused. Palermo protokollis ratifitseerimisega on Balti riigid võtnud endale kohustuse kohandada oma **seadusi** protokollis eesmärkide rakendamiseks.

Prostitutsiooni on ju alati olnud. Kas selle legaliseerimine ja reguleerimine ei aitaks probleemi lahendada?

Ei. Kogemused näitavad, et prostitutsiooni legaliseerimine **suurendab** tegelikult **probleemi**. Riigipoolne legaliseerimine, dekriminaliseerimine ja reguleerimine kiidaks heaks kõik, mis puutub seksitööstusse. Seaduslik oleks nii prostitueeritud naiste kui ka ostjate tegevus. Kupeldajad oleksid ärimed ja seaduslikud seksiala ettevõtjad. Bordellidel, seksiklubidel, massaažisalongidel ja muudel seksiga seotud ettevõtetel oleks vähe piiranguid. Seksitööstuse legaliseerimine ja dekriminaliseerimine toob kaasa rahapesu ja ebaseaduslikud teod muutuvad seaduslikuks.

Riikides, kus seksitööstus on legaliseeritud ja dekriminaliseeritud, nagu näiteks Austraalias, suureneb tegelikult kiiresti illegaalse prostitutsiooni suhtarv, sest ostjad tahavad osta lapsi, "eksootilisi" võõramaanaisi ja seksitegevusi, mida seaduslikud lõbustusasutused ei paku. Pealegi eelistavad paljud naised jääda illegaalseks, sest nad ei taha end registreerida ega luua oma prostitutsioonilasest tegevusest püsivat andmestikku.

Riigipoolne legaliseerimine, dekriminaliseerimine ja reguleerimine kiidaks heaks kõik, mis puutub seksitööstusse. Seaduslik oleks nii prostitueeritud naiste kui ka ostjate tegevus. Kupeldajad oleksid ärimed ja seaduslikud seksiala ettevõtjad. Bordellidel, seksiklubidel, massaažisalongidel ja muudel seksiga seotud ettevõtetel oleks vähe piiranguid. Seksitööstuse legaliseerimine ja dekriminaliseerimine toob kaasa rahapesu ja ebaseaduslikud teod muutuvad seaduslikuks.

Kas prostitutsiooni legaliseerimine ja reguleerimine ei võimaldaks saavutada kontrolli seksitööstuse üle?

Vastupidi. Legaliseerimine just **laiendab** seksitööstust. Pärast seda, kui 2000. aastal seadustati Hollandis lõbumajad ja kupeldamine, on seksitööstus suurenenud 25% võrra. Seksiäri tegelevad asutused ja organisatsioonid propageerivad seksi ja soodustavad koostööd valitsusega, lähtudes eelkõige enda huvidest.

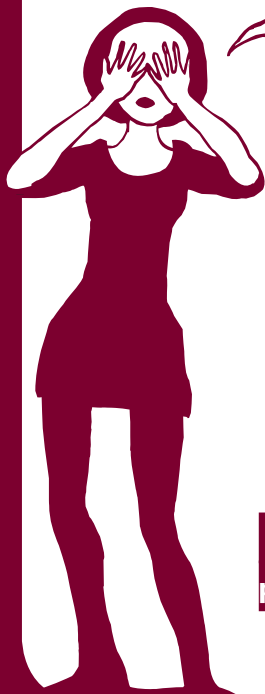
Kui prostitutsioon legaliseeriti Austraalia Victoria maakonnas, suurenes seksitööstuse osakaal massiliselt. Lisaks prostitutsioonile arenesid veel striptiisi-, sidumis- ja karistumängude keskused, piilushow'd, telefoniseks ja pornograafia ning seksitööstus on genereerinud hiiglaslikke kasumeid nii seksitööstusele endale kui ka riigile.

Kas prostitutsiooni legaliseerimine ei väärtustaks naisi elukutse esindajatena?

Ei. Sellega ei väärtustataks naisi, vaid pigem **seksitööstust**. Inimesed ei pruugi sageli aru saada, et dekriminaliseerimine tähendab terve seksitööstuse, mitte ainult selles osalevate naiste dekriminaliseerimist. Legaliseerimine ei vabastaks naisi prostitutsiooniga seotud stigmast. Riiklike registrite olemasolu võtab naistelt anonüümsuse ja muudab nad veel rohkem haavatavaks, kui neid tituleeritakse avalikult "hooradeks". Prostitutsiooni legaliseerimine tähendab, et riik kehtestab meetmed, mis määratlevad üht osa naisi kui prostituute.

Kas nende tegevuse seadustamine ja reguleerimine ei pakuks prostitueeritud naistele paremat kaitset?

Seksuaalse ekspluateerimise ohvrite seas korraldatud uuringutest on ilmnenu, et prostitutsiooniga seotud asutused, olgu need siis seaduslikud või mitte, ei võta naiste kaitseks praktiliselt midagi ette. Viies riigis läbiviidud uuringust selgus, et 80% inimkaubanduse ohvreid kannatas nii legaalses kui ka illegaalses seksitööstuses kupeldajate ning ostjate füüsilise vägivalda all. Tavaliselt

Mul on
häbi...

eelistatakse ju ostjate huve prostituutide omadele. Prostitutsiooniga tegelevad asutused ei võta naiste kaitseks praktiliselt midagi ette. Lõbumajades kehtivad "turvanõuded" ei kaitse naisi. Seksuaalset ekspluateerimist ja vägivalda peetakse prostitutsioonis **seksi juurde kuuluvaks** ja sageli talutakse seda kui midagi nn. tööga kaasnevat.

Ka seaduslikes tingimustes tehakse seksiturul oste, ning naised võitlevad üksteisega tihedas konkurentsisis selliste seksitoimingutega, mis võivad neid endid kahjustada. Isegi naise reproduktiivsusest saab müüdiv kaup. Näiteks mõjub rasedus osale ostjatele erutavalt ning nad nõuavad seksi juurde rinnapiima.

Kas legaliseeritud ja reguleeritud süsteem ei kaitseks prostitueeritud naisi paremini suguhaiguste eest?

Legaliseeritud süsteemis nõutakse sageli tervisetõendeid naistelt, kuid mitte meesklientidelt. Kliendid võivad nakatada ja ka nakatavad

prostitueeritud naise suguhaigustesse. Ettepanekud, mis nõuavad müüdavatel naistel tervisekontrolli, kaitsevad kahjuks eelkõige ostjaid ja mitte naisi. Muidu nõutaks tervisekontrolli ka ostjatelt. Ja nn. kondoomipoliitika jääb sageli **ebaefektiivseks**. Ameerikas tehtud prostitutsiooniasest uuringust selgus, et „47% mehi soovis kondoomita seksi, 73% mehi oli nõus selle eest isegi rohkem maksma ja 45% mehi käitus vägivaldselt, kui naine nõudis turvaseksi“.

Kas prostitutsiooni legaliseerimine ja reguleerimine ei aitaks lõpetada kaubastatud naiste ekspluateerimist?

Vastupidi, see just **soodustab** seksikaubandust. Hollandis, kus prostitutsioon on seaduslik, näitas 1999. aastal korraldatud uuring, et 80% lõbumajades töötavaid naisi oli müüdüd sinna teistest riikidest. Ja pärast seda, kui Saksamaal astuti 1980-ndatel samme prostitutsiooni legaliseerimiseks, ilmnas, et 10 aasta jooksul suurenes teistest riikidest sissemüüdüd naiste arv seksitööstuses 75%. Pärast Berliini müüri lammutamist oli hinnanguliselt 10 000 naisest 80% kaubitsetud endistest Nõukogude Liidu riikidest.

Aga salajane, ebaseaduslik ja tänavaprostitutsioon? Kas legaliseerimine ja reguleerimine ei teeks sellele lõppu?

On hulk põhjusi, miks legaliseerimisest ei oleks abi. Paljud naised tegelevad tänavaprostitutsiooniga, sest nii saavad nad enda arvates vältida kontrolli ja sutenõride poolt ärakasutamist. Mõned naised ei taha lasta oma tervislikku seisundit regulaarselt kontrollida. Osa arvab, et neil on oma tegevuse üle suurem kontroll, kui nad ei ole suletud kinnistesse asutustesse.

Ka argument, nagu hoiaks legaliseerimine kuritegevuse seksitööstusest eemal, ei pea kahjuks paika. Prostitutsiooni legaliseerimine Austraalias on toonud suure hüppe eelkõige illegaalses sfääris. Victorias kolmekordistus aastail 1998–1999 just ebaseaduslike lõbumajade hulk. Sydneys täheldati lõbumajade hulga kolmekordistumist nelja aastaga, kusjuures valdaval enamikul asutustest ei olnud tegevusluba.

Kuidas on lood lasteprostitutsiooniga?

Üks Hollandis prostitutsiooni legaliseerimise eesmärke oli just lasteprostitutsiooni lõpetamine. Amsterdami asuva ChildRighti hinnangul **kasvas** prostitueeritud laste arv 1996.–2001. aastani tegelikult 300%: 4000-st 15 000-ni. Spetsialistide hinnangul on nendest lastest ligikaudu 5000 toodud teistest riikidest. Ka Victorias kasvas prostitueeritud laste osakaal võrreldes teiste Austraalia maakondadega, kus prostitutsioon jäi endiselt ebaseaduslikuks.

Kas täiskasvanud naine ei peaks saama teha oma valikuid vabalt? Kui ta otsustab prostitueeritud naiseks hakata, kas tal pole siis selleks õigust?

Uuring, mis käsitles eri riiginstantside ametnike seisukohti, andis tulemuse: 67% ametnikke oli arvamusel, et naised ei tegele prostitutsiooniga vabatahtlikult. Lisaks selgus, et 72% sotsiaalabi osutajate arvates ei taha naised üldse vaba tahte alusel seksitööstusega tegeleda.

Uuringud näitavad, et prostitutsiooniga tegelevad naised ei ole valinud oma "eriala" selliste valikute seast, nagu õigusteadus, pedagoogika, meditsiin, poliitika. Nende "valikud" on tulenenud rohkem enda ja oma laste **ellujäämisvajadusest**. Oleks kohane öelda, et prostitueeritud naiste valikuvõimalused on väga piiratud. Prostituut peab sunniviisil kohanema ümbritseva ebavõrdsusega, sest klient on ju kuningas ja tema maksab!

2001. aasta uuring, mis käsitles eri riiginstantside ametnike seisukohti, andis tulemuse: 67% ametnikke oli arvamusel, et naised ei tegele prostitutsiooniga vabatahtlikult. Lisaks selgus, et 72% sotsiaalabi osutajate arvates ei taha naised üldse vaba tahte alusel seksitööstusega tegeleda.

On muidugi õige, et väike hulk naisi kinnitab, nagu tegeleks nad prostitutsiooniga vabatahtlikult. Kuid osa inimesi tarvitab vaba tahte alusel ka ohtlikke mõnuaineid ja ülejäänud saavad siiski aru, et see on vale. Valdav enamik ju ei tahaks, et mõnuained legaliseeritaks, mis sellest, et osa neid tarvitab. Kehtivat standardit ei moodusta siin mitte inimese *nõusolek*, vaid **halb**, mis talle osaks saab.

Jah, ma ise tahan olla ostetud naine.

Kas siis ei vastagi tõele, et prostitueeritud naised naudivad seksi?

See on üks prostitueeritud naiste kohta käibivaid müüte. Olemuslikult tugineb prostitutsioon väärarusaamale, et "naistele see meeldib". Müüdvad naised peavad pidevalt enda kohta valetama. Isegi siis, kui klient küsib, kuidas meeldis, sõltub osa naise tööst just sellest vastusest. Seda enam – arvestades, et prostitueeritud naised peavad oma klientide meele järgi olema ja et enamik prostitueeritud naisi on sutenööride, kaubitsejate ja lõbumajade omanike kontrolli all, suruvad selle vale neile peale majanduslikud vajadused, ähvardused ja tegelik naistevastane vägivald.

Mida arvavad prostitueeritud naised ise oma tegevuse legaliseerimisest?

Nendega tehtud intervjuudest selgus, et prostituudid ise on kategooriliselt legaliseerimise vastu ja veelgi enam: nad ei taha, et nende pereliikmed, sõbrad ja lähedased peaksid ene-

semüümisega raha teenima. Peab paika, et seksitööstusse kuuluvaid naisi väidetavalt esindavad rühmitused toetavad prostitutsiooni tööna normaliseerimist. Kuid selliste rühmituste uurimine paljastab varjatud huvid. Näiteks tuntud USA organisatsiooni COYOTE uurides leiti, et COYOTE ei paku prostitueeritud naistele mingit tuge ega teenuseid, on California seksitööstuse finantseerida ja esineb sageli seksitööstuse suuvoodrina.

Kui prostitutsioon oleks seaduslik, saaks riik sellest tulu. Kas see ei oleks hea?

Selle tagajärjed oleksid kahjulikud, kuna valitsus jääks seksitööstusest üha suuremasse sõltuvusse. Kui prostitueeritud naistes nähtaks tööjõudu, siis ei tunneks riik kohustust võimaldada naistele sündsast ja jätkuvat tööd.

Rootsis on vastu võetud seadus, mis tunnistab, et meestepoolse nõudluseta ei oleks naistepoolset pakkumist. Prostitutsiooni käsitletakse naistele ja lastele suunatud meestepoolse vägivalda vormina ja seksiteenuste ostmine on kriminaliseeritud.

Kui legaliseerimine ega keelustamine ei ole prostitutsiooni kontrollimiseks tõhus vahend, siis mida tuleks teha?

Alternatiivne variant oleks seksiteenuste nõudluse karistamine. Ostjad, kes kasutavad prostitueeritud naisi, on jäänud tähelepanu alt välja.

Mida tähendab nõudlus?

Sõnaraamatud tõlgendavad nõudlust kui "õiglusega nõudma" ja "soovi midagi omada võimalusega seda osta".

Palermo protokoll on esimene ÜRO dokument, mis kõneleb nõudlusest inimkaubanduse kontekstis.

Kuidas tuleks nõudlusega seotud probleeme suunata?

Rootsis on vastu võetud seadus, mis tunnistab, et meestepoolse nõudluseta ei oleks naistepoolset pakkumist. Kuna valdav enamik neid, kes ostavad prostitueeritud naisi või mehi (peamiselt poisslapsi) on mehed, prostitutsiooni käsitletakse naistele ja lastele suunatud meestepoolse **vägivalda** vormina ja seksiteenuste ostmine on kriminaliseeritud. Sellegipoolest jääb seadus sooliselt neutraalseks selles suhtes, et see rakendub igale ostjale (kuigi naisi ei ole arreteeritud ega süüdistatud) ja igale seksuaalselt eksploateeritud ohvrile. Pealegi on uuringud näidanud, et müüdavaid mehi ja poisse koheldakse samuti nagu naisigi – neid võrdsustatakse esemetega, alandatakse ja võimutsetakse nende nagu naistegi üle.

Mille alusel Rootsi seadus väidab, et prostitueeritud naised kannatavad vägivalda all?

Juurdlused, mis käsitlevad seksi prostitutsioonis, on näidanud, et seksitegevused, mida prostitueeritud naised peavad taluma, on sageli vägivaldsed, alandavad ja kuritarvituslikud. Prostitueeritud naistel ei ole kontrolli äritehingute üle. Müüdav naine peab tegema, mida ostja tahab teda tegevat. Uuringutest ilmneb, et paljusid prostituudiks saanud naisi on nende kinnitusel allutatud tegevustele, mis sisaldavad sigarettidega põletamist, žiletiteradega lõikumist, voodipostide külge sidumist, kehalist vigastamist ja grupiviisilist vägistamist. Prostitutsiooniga seotud seks ja sellega kaasnev vägivald põhjusteb naiste tervisele nii lühi- kui ka pikaajalisi tagajärgi.

Prostitutsiooni aktsepteerimine või talumine eeldab, et meestel on juurdepääs müügiks pakutava naise kehale, kes on eraldatud ostjate seksuaalseks teenindamiseks.

Uuringutest on selgunud, et mehi, kes kasutavad prostitueeritud naiste seksiteenuseid, on igast rassist, rahvusest, elukutsest ja vanusest. Enamik neist on abielus.

Mida tähendab seksiteenuste ostmise eest karistamine?

See tähendab, et seksiteenuste ostmine on seadusega keelatud ja karistatav.

Kas me nõudlusele keskendudes ei eira seksuaalse ekspluateerimise keerukat olemust?

Probleem on tõesti keeruline, kuid selle paljutahulisuus ei tohiks õigustada tegevusetust. Nõudlus ei ole prostitutsiooni ainus aktivaator. Riiklikud ja rahvusvahelised tegevuskavad, globaliseerumine, organiseeritud seksitööstus, finantsilises ja poliitilises kriisis olevad riigid, vaesuses elavad naised, kes on värbajatele ja kupeldajatele kergeks saagiks; rassilised müüdid ja stereotüübid, naiste ebavõrdsus – kõik need faktorid soodustavad seksuaalset ekspluateerimist ja selle nähtuse globaliseerumist. Kuid ikkagi on meeste nõudlus prostituutide järele seksitööstuse laienemise kõige **otsesem** põhjus. Nõudluseta ei oleks sutenööridel ega kaubitsejatel kasulik otsida pidevalt naisi, kes osutaksid seksiteenuseid. Ümberlükkamatu on ju fakt, et nõudluseta jääks prostitutsiooniturg pankrotti.

Miks on mehed, kes tekitavad nõudluse, jäänud seni tähelepanuta?

Üks põhjus on kahtlemata **müüdid**, mis ratsionaliseerivad või vabandavad meeste käitumist. Me kõik oleme ju kuulnud selliseid põhjendusi ja väljendeid nagu “see on meheinstinktide paratamatu väljendus”, “need on muidu ikkagi korralikud mehed, kes otsivad natuke ohutut lõbu”, “prostitutsiooni olemasolu kaitseb ‘häid’ naisi vägistamise eest”, “mehed on bioloogiliselt naistest erinevad ja vajavad rahulduse saamiseks paljusid naisi”, “see moodus aitab arendada poiste ja meeste seksuaalset aktiivsust”, “mehed annavad nendele naistele võimaluse elatist teenida”.

Tegemist on väljamõeldiste, mitte faktidega. Seksitööstus esitab selliseid müüte, et õigustada oma eksistentsi ja reklaamida oma “tooteid”. Paljud mehed, kes kasutavad ja kuritarvitavad müüdivaid naisi, õigustavad kahjuks oma käitumist just selliste müütidega.

Kes on need tähelepanuta jäänud mehed, kes tekitavad nõudlust?

Uuringutest on selgunud, et mehi, kes kasutavad prostitueeritud naiste seksiteenuseid, on **igast** rassist, rahvusest, elukutsest ja vanusest. Enamik neist on abielus.

Kas on tehtud ka Euroopa seksiteenuste ostjate statistikat?

Rootsi Tööstusministeeriumi 2003. aasta andmed näitavad, et kaheksast mehest üks kasutab nais- või lapsprostituudi teenuseid. Hiljutisel rahvusvahelisel konverentsil Itaalias avalikustati, et kuuest mehest üks kasutab naisprostituudi teenuseid. Saksa kriminaalpsühholoogi väitel ostab 18% saksa mehi seksi regulaarselt ja ühe saksa doktorandi väitekirjast selgub, et naised ostavad seksitegevusteks pidevalt 1 miljon prostituudi teenuste kasutajat. 1997. aastal Inglismaal läbiviidud uuringust selgus, et hinnanguliselt ostab seksiteenuseid 10% Londoni mehi. Rootsi uuring näitas, et kõige sagedasemad seksiteenuste ostjad on mehed, kellel on palju seksuaalpartnereid. See lükkab ümber müüdi, nagu tarbiksid prostituutide teenuseid üksildased ja seksuaalselt mitteaktiivsed mehed, kellel ei ole muud võimalust kui naised osta.

2003. aastal Eestis tehtud uuringust selgus, et lõbumajas on oma elu jooksul käinud 12% eesti mehi. 2% neist võib pidada regulaarseteks seksiteenuste ostjateks, kes külastavad lõbumaja mitu korda aastas; 0,6% mehi käib lõbumajas iga kuu.

Mida seksiteenuste ostjad nõuavad?

Taimaal koostatud raport ütleb, et prostitueeritud naistel ei ole oma seksuaalaktiivsuse üle vähimatki kontrolli. USA uuringust ilmsnes, et naistelt eeldatakse valmisolekut täita kõiki ostjate soovet. Tegevused võivad sisaldada **kõike** alates verbaalsest kuritarvitamisest, sigarettidega põletamisest, žiletiteradega lõikumisest, voodipostide külge sidumisest ja kehalisest vigastamisest kuni kondoomita seksini.

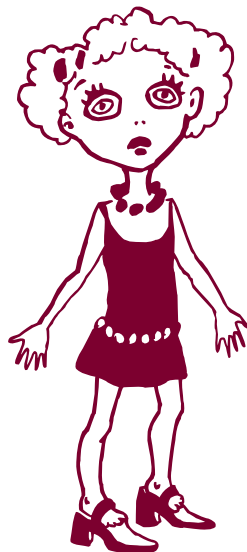
Kas sa tahad minuga seksida?

Kuidas käsitab inimkaubandust Rootsis vastuvõetud seadus?

Prostitutsioonis ja inimkaubitsemises nähakse ohtlike tegevusi, mida ei saa käsitada teineteisest lahus. Seadus moodustab Rootsi prostitutsiooni ja inimkaubanduse vastase võitluse strateegia põhilise alustala.

Kuidas rootslased ise seadusesse suhtuvad?

Seadus jõustus 1. jaanuaril 1999. aastal ja on pälvinud tugevat poolehoidu. Rahvaküsitlused näitasid, et 80% Rootsi elanikke toetab seadust.

Kas seadusel on muidki kasulikke aspekte?

Jah, juba selle olemus ja olemasolu on abiks noortele naistele, kes on haavatavad ning võivad saada sutenööridele ja kupeldajatele kergeks saagiks. Alates seaduse jõustumisest on tänavaprostitutsioon vähenenud ja prostitueeritud naiste arv 50% võrra kahanenud.

Kas see tähendab, et prostitutsioon on muutunud salajaseks?

Politsei sõnul ei olevat mingeid märke, et prostitutsioon oleks muutunud salajaseks või et seksiklubide, eskordiagentuuride ja lõbumajade prostitutsiooniline tegevus oleks suurenenud. Riikides, kus prostitutsioon on lubatud ja tehakse koostööd prostitutsioonitööstuse ja ettevõtjatega, on võetud sihtmärgiks ainult tänavaprostitutsioon ning muud prostitutsiooniga seotud asutused ja ettevõtjad on lubatud ning jäävad ikkagi nähtamatuks.

Kas seadus on mõjutanud ka inimkaubandust?

Rootsi politsei andmetel on seadusel olnud inimkaubandusele n.-ö. **külmutav efekt**. Rootsi rahvuslik inimkaubanduse raportöör, kelle ametlik kohustus on koguda infot Rootsis toimuvate inimkaubanduse alaste uurimiste ja süüdimõistmiste kohta, mainib oma 2003. ja 2004. aasta raportis, et on selgeid märke: seadus on avaldanud Rootsi naistemüügile ja prostitutsioonile positiivset piiravat mõju. Kui ei oleks sellist seadust, oleks Rootsiski Venemaalt pärit naiste tulv, mida näeme Norras ja Soomes. On selge, et selline seadus on tõhus peletaja.

Rootsi politsei andmetel on seadusel olnud inimkaubandusele n.-ö. külmutav efekt. Rootsi rahvuslik inimkaubanduse raportöör, kelle ametlik kohustus on koguda infot Rootsis toimuvate inimkaubanduse alaste uurimiste ja süüdimõistmiste kohta, mainib oma 2003. ja 2004. aasta raportis, et on selgeid märke: seadus on avaldanud Rootsi naistemüügile ja prostitutsioonile positiivset piiravat mõju. Kui ei oleks sellist seadust, oleks Rootsiski Venemaalt pärit naiste tulv, mida näeme Norras ja Soomes. On selge, et selline seadus on tõhus peletaja.

Kas Rootsis kasutatakse ka ennetusmeetmeid?

Rootsis on keskendunud prostitutsiooninõudluse **ennetusele** avalike ühiskonda harivate programmide kaudu – näiteks inimkaubitsemisevastased kampaaniad, prostitutsioonitegevuse ärahoidmine hobuste võiduajamistel, mis üldiselt ahvatleb suurt osa potentsiaalseid ja tegelikke seksiteenuste ostjaid, ja ühistranspordis ning terminalides olevate reklaamplakatite sisu ja kujunduse tsenseerimine. Näiteks üks plakat kujutas hästirietatud Rootsi seksituristi, kes kannab abielusõrmust ning reisib läbi Balti piirkonna, ja pealkiri kõlas: “Aeg väikemehed

Balti riikides ujuma lasta.” Teine plakat kujutas noort meest nautimas internetist kättesaadavat pornograafiat: “Üha enam Rootsi mehi teeb oste internetist.”

Milliseid ennetusabinõusid saaks veel rakendada?

Ametiühingud võiksid hakata ajama prostitutsiooni taunivat poliitikat, selle asemel et näha prostitutsioonis tööd. Nad võiksid järgida Taani Ametiühingute Konföderatsiooni eeskju, kes

keelab oma liikmetel välismaal olles ja oma riiki esindades kasutada prostituutide seksiteenuseid. Norra valitsusametnike eetikakoodeksis on kirjas, et ametikohustuste täitmise ajal ei tohi nad seksi osta.

Kuidas on lood sõjaväes, kust suur osa mehi saadetakse missioonidele mitmele poole üle maailma?

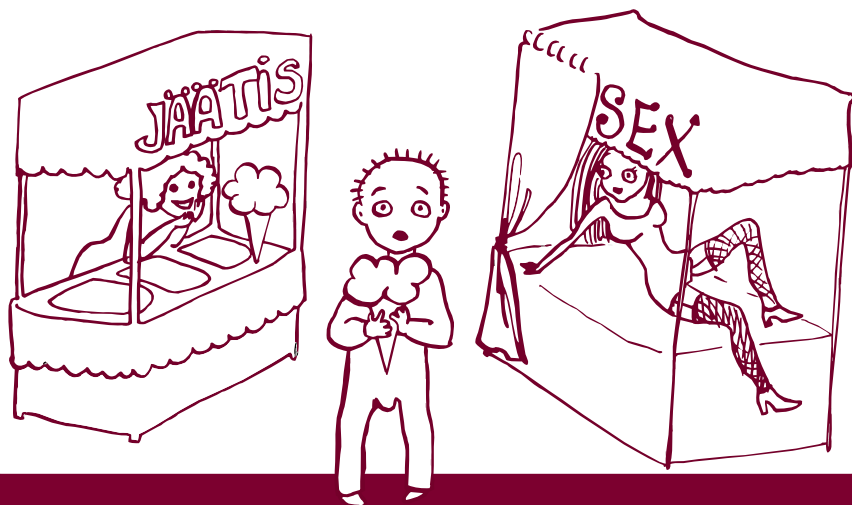
2004. aasta juuni tippkohtumisel allkirjastasid NATO juhid otsuse kehtestada oma vägedes "nulltolerantsi poliitika", mis peab toetama inimkaubitsemisevastast võitlust. NATO deklareeris, et nende teenistuses olevad mehed ei tohi olla inimkaubitsejate ega tänapäeva orjapidajate tööga seotud, seda toetada või kuidagi soodustada. Mõni riik, näiteks USA, kes mitte ainult ei keela oma sõjaväelastel osaleda seksuaaltegevuses kaubitsetud naistega, eeldades erinevust prostitutsiooni ja inimkaubanduse vahel, vaid käsitleb seksuaalteenuste pakkumist, propageerimist ja prostitueeritud isikute ärakasutamist kui sõjakuritegu. Prostitutsioonivastane kampaania hõlmab hariduslikke jõupingutusi, millega teavitatakse nii sõjaväe juhtkonda kui ka väekontingenti "nulltolerantsi" poliitikast.

Kuidas kehtestati Rootsis vastav seadus?

Seaduse põhieesmärk on seksiteenuste ostmise ennetamine. Järelikult püütakse sekkuda enne, kui kuritegu on sooritatud. Samas on tähtis ka toimepanijate kinnipidamine, kohtumõistmine ning karistamine.

Mida ütleb seaduse kohta statistika?

1999. aasta jaanuarist 2004. aasta aprillini on seaduse raames teatatud 734 mehest. 1999.–2002. aastani on seksiteenuste ostmise eest süüdi mõistetud 140 meest. Vanim kinnipeetud mees oli 70- ja noorim 16-aastane. Seksiteenuste ostjate keskmine vanus oli 44 aastat. On avaldatud kriitikat, et kinnipidamisi ja süüdimõistmisi on arvuliselt vähe, kuid see kriitika jätab

kahe silma vahele seaduse põhieesmärgi, mis on normatiivne. Peamine siht on siiski teha nii tõhusat ennetustööd, et võimalikud kuriteod jääksid sooritamata.

Kas politseil on olnud kerge seda seadust rakendada?

Algul oli politsei esindajate suhtumine kriitiline. Öeldi, et säärast seadust on väga raske rakendada. Rootsi politseid iseloomustab olemuselt mehelik, ühekülgne ja konservatiivne keskkond, sama kehtib ka teiste riikide kohta. Koostöös soolise võrdõiguslikkuse osakonnaga on riiklik kriminaalpolitsei ja kohalikud organisatsioonid asutanud koolitusprogramme, et suurendada politseinike teadmisi prostitutsioonist ja inimkaubandusest. See on andnud positiivseid tulemusi ning algne kriitiline seadusesse suhtumine on taandunud. Aasta pärast programmi algust, 2003. a. oli kinnipidamiste arv 300% suurenenud.

Ametiühingud võiksid hakata ajama prostitutsiooni taunivat poliitikat, selle asemel et näha prostitutsioonis tööd. Nad võiksid järgida Taani Ametiühingute Konföderatsiooni eeskujuga, kes keelab oma liikmetel välismaal olles ja oma riiki esindades kasutada prostituutide seksiteenuseid. Norra valitsusametnike eetikakoodeksis on kirjas, et ametikohustuste täitmise ajal ei tohi nad seksi osta.

- Mina hakkan suureks saades arstiks.
- Aga mina hakkan juristiksi!
- Mina prostituudiks!

Kas Eestis ei ole seadusi, mis kaitseksid naisi ja lapsi seksuaalse ärakasutamise eest?

Jah, on küll. Alla 18-aastase inimese prostitutsioonile kallutamine on seadusega karistatav. Samuti on seadusevastane seksiteenuste hankimine või ruumide rentimine seksiteenuste müügi eesmärgil.

Mida on Balti riigid inimkaubanduse vastu võitlemiseks seni teinud?

Ühiskonda on teavitatud alates 2002. aasta maikuust, mil Balti riigid ja Põhjamaade Ministrite Nõukogu alustasid ühist võitlust inimkaubandusega. USA valitsus toetab seaduse esindajate, sotsiaaltöötajate ja piirivalvurite koolitust.

Balti riikide valitsused on astunud lisasamme kaubanduse ja prostitutsiooniga võitlemiseks.

Eesti Vabariigi Justiitsministeerium on koostanud 2006.–2009. aasta riikliku inimkaubandusevastase võitluse tegevuskava eelnõu. Valitsusel tuleb üle vaadata Eesti õigusaktid, millel on kokkupuudet inimkaubanduse probleemidega, ning tagada nende vastavus rahvusvahelistele standarditele.

Läti Vabariigi Siseministeerium sai juba 2004. aasta algul valitsuselt ülesande valmistada ette riiklik tegevuskava ning sama aasta märtsis algatas valitsus inimkaubanduse elimineerimise programmi. Lätis on inimkaubandusega võitlemiseks loodud eriüksused, mis on tõhustanud politseioperatsioone, ning kohtusse jõudvate juhtumite arv on märgatavalt kasvanud.

Leedus on inimkaubandusega võitlemiseks koostatud juba teine viie aasta plaan ning nagu Lätiski, on ka Leedus inimkaubandusevastaseks võitluseks loodud eriüksused.

Põhieesmärk on käsitleda prostitutsiooni ja kaubanduse peapõhjust – et mehed mõistaksid: neil ei ole õigust osta naiste keha ega neid seksuaalselt ekspluateerida.

KIRJANDUS

Raymond, J. G. 2001. **Guide to the New UN Trafficking Protocol.** Coalition Against Trafficking in Women, No. Amherst, MA.

Raymond, J. G. 2003. **Ten Reasons for Not Legalizing Prostitution and a Legal Response to the Demand for Prostitution.** Journal of Trauma Practice Vol.2, No. ¾, lk. 315–332.

Raymond, J. G. 2004. **Prostitution on Demand.** Violence Against Women, Vol.10, No. 10, lk. 1156–1186.

Ekberg, G. 2004. **The Swedish Law that Prohibits the Purchase of Sexual Services.** Violence Against Women, Vol. 10 No. 10, pp. 1187–1218.

Fact Sheet: Trafficking in Persons. The White House Office of the Press Secretary (Istanbul, Türgi), 28 juuni, 2004.

Pettai, I., Proos, I., Kase, H. 2003. **Prostitutsioon Eestis: sotsiaalsed riskid ja majanduslik surve.** Eesti Avatud Ühiskonna Instituut, Tallinn.

LÕKS

haavatavatele
naistele